

**Fietstocht (23 km) zondag 10 september:
Boeren, burgers en buitenlui!
- Open Monumentendagen 2017 -**

De fietstocht start bij Intree Dordrecht/VVV, Spuiboulevard 99. De in groen aangegeven monumenten zijn te bezichtigen (3x), daarnaast fietst u langs 41 andere bezienswaardige monumenten en cultuurhistorisch waardevolle objecten (zie achterzijde).

Vertrek vanuit de VVV naar links (oostelijke richting), naar de Vest. Sla rechtsaf naar het Vrieseplein en fiets verder over de Vrieseweg. Ga bij de kruising met de Samuel van Hoogstratensingel naar links. Neem de Hallincqiaan naar rechts. Bij de Groenedijk naar links, Noordendijk rechts. Volg het fietspad langs de Noordendijk/Groenezoom (ca. 2 km) en ga op de rotonde naar rechts (Hastingsweg). Ga onder het viaduct door en sla vrijwel direct linksaf. Vervolg de Noordendijk. Net voorbij de kruising met de vissersdijk vindt u links van de dijk monument nummer 1 (zie achterzijde of download en print de uitgebreide pdf via www.monumentenzorgdordrecht.nl/fietsroute-omd-2017).

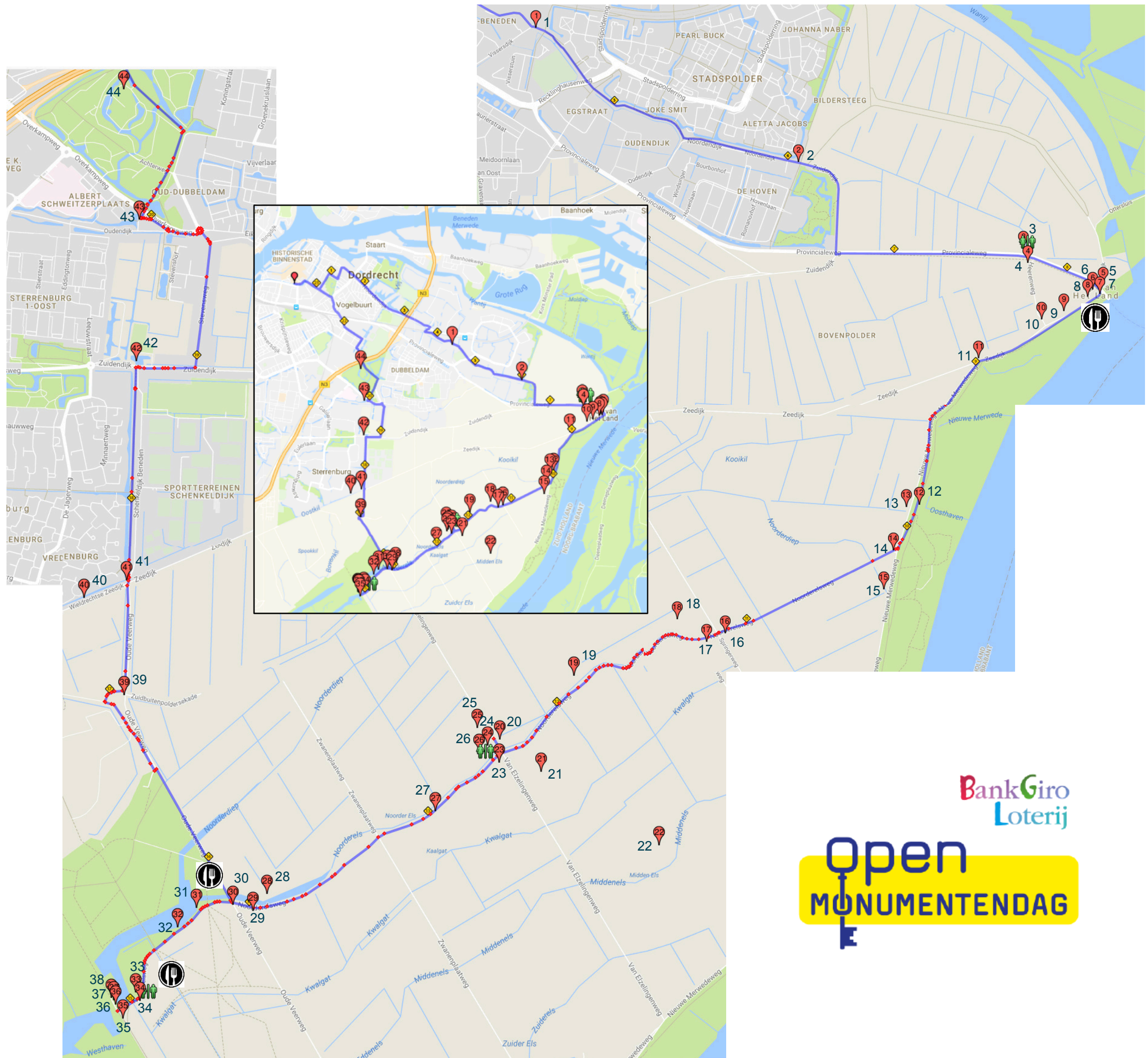
Volg nu de kaartjes hiernaast (vervolg via de Noordendijk, Zuidendijk, Provincialeweg, Zeedijk, Nieuwe Merwedeweg, Noorderelsweg (vanaf de Oude Veerweg een stukje zowel heen als terug), Oude Veerweg, Schenkeldijk, Zuidendijk, Stevensweg, Overkampweg, Oudendijk, Dubbelmondepad, tunnel onder de Overkampweg door en fietspad door het park volgen (parallel aan de Burg. Jaslaan), Dordwijklaan. Hier vindt u het laatste monument: nr. 44.

Neem na nr. 44 de tunnel onder de N3 door (Dubbeldamseweg Zuid) en sla rechtsaf naar de Twintighoevenweg. Sla linksaf naar de Krommedijk en volg deze helemaal (rechtsaf). Ga over het spoor tot aan de kruising met de Oranjelaan. Sla hier linksaf naar de Vrieseweg, volg deze naar het Vrieseplein, en sla over de brug linksaf naar de Vest. Fiets rechtdoor naar Spuiboulevard 99 en u bent weer terug bij de VVV.

NB: de route is digitaal te bekijken via:

<http://www.afstandmeten.nl/index.php?id=2007032&key=MRsyLNNL5xcwY>

Onder 'Download' (nb: kies op uw mobiele telefoon eerst voor 'Desktopversie opvragen') kunt u de route - zonder informatiepunten - downloaden als gpx-bestand, geschikt voor onder meer de (Google) gpx-viewer app, waarmee u de route ook via GPS kunt volgen.

1. **Sluis, Noordendijk.** Gemeentelijk monument. 19^e -eeuwse sluis, van belang als - werkend - relict van de cultuurgeschiedenis en waterbeheersing van de polders in dit gebied.

2. **Raailijn, Bildersteeg.** Cultuurhistorisch waardevol. De Bildersteeg komt als raailijn al voor op een kaart uit 1592. Een raailijn is een landmeetkundige rechte lijn die twee (vaste) punten met elkaar verbindt.

3. **Opengesteld monument/bemand informatiepunt, Provincialeweg 8A (terrein Skippy-meubel):** van binnen te bekijken groepsschuilplaats (GSP) uit de Tweede Wereldoorlog. Gemeentelijk monument.

4. **GSP, hoek Heerenweg/Provincialeweg.** Gemeentelijk monument.

5. **GSP, Provincialeweg/Veerplein (rechts naast Zeedijk 13A).** Gemeentelijk monument.

6. **GSP, hoek Provincialeweg/Zeedijk.** Gemeentelijk monument.

7. **Wachthuisje veerpont, Provincialeweg/Veerplein.** Gemeentelijk monument. Wachthuisje dat met de aanleg van het veer in 1931 werd gebouwd.

8. **Kapiteinswoning, Zeedijk 30-32.** Gemeentelijk monument. Dubbele kapiteinswoning uit 1933, ontworpen door A.J. Argelo.

9. **GSP, Zeedijk.** Gemeentelijk monument.

10. **GSP, hoek Zeedijk/Heerenweg.** Gemeentelijk monument.

11. **GSP, hoek Zeedijk/Nieuwe Merwedeweg.** Gemeentelijk monument. GSP met weerhaken voor camouflagenetten.

12. **Landbouwhaven, Oosthaven.** Gemeentelijk monument. In 1926 werd Polder de Biesbosch gerealiseerd, voorzien van drie havens ten behoeve van de landbouw.

13. **GSP, Nieuwe Merwedeweg.** Gemeentelijk monument.

14. **Prins Hendrikboom, kruising Nieuwe Merwedeweg/Noorderelsweg.** Cultuurhistorisch waardevol. De Prins Hendrikboom, een in 1926 geplante lindeboom, herinnert aan de inpoldering van de Polder de Biesbosch.

15. **GSP en dijkmagazijn, Nieuwe Merwedeweg.** Gemeentelijk monument. Dijkmagazijnen werden in 1934 gebouwd voor eventuele noodsituaties bij dijkbeschadiging. Hierin werden materialen en gereedschap opgeslagen. NB: de route gaat hier niet langs maar u kunt beide monumenten wel zien vanaf de kruising Nieuwe Merwedeweg/Noorderelsweg.

16. **Heer Gheenemanshoeve, Noorderelsweg 9.** Gemeentelijk monument. Gebouwd in 1938, ontworpen door de gemeente-architect van Dubbeldam: A. van Walraven.

17. **Die Maeshoeve, Noorderelsweg 7.** Gemeentelijk monument. Gebouwd in 1938-1939, vermoedelijk ontworpen door Bakker en Herwijnen uit Dordrecht.

18. **'t Kerkje, Noorderelsweg 14.** Gemeentelijk monument. Gebouwd in 1933-1934, architect onbekend. Voorheen stond hier een griendkeet ('t Kerkje genaamd vanwege de boogramen) op een heuvel. Op het perceel staat tevens een landbouwhangar uit 1937.

19. **De Griendheuvel, Noorderelsweg 12.** Rijksmonument. Complex van boerderij, tuinkoepel en boogbrug, gebouwd in 1937 naar ontwerp van een door de Vereniging de Biesbosch aangetrokken architect (naam onbekend).

20. **Bij den Peppel, Van Elzelingenweg 2.** Gemeentelijk monument. Pachtswoning uit 1930 met gemetselde toegangsbrug en (voormalige) aardappelbewaarplaats uit 1939. Het architectenbureau was Bakker en Van Herwijnen.

21. **Griendkeet, in landbouwperceel achter boerderij Middenhoeve, Noorderelsweg/Van Elzelingenweg.** Rijksmonument. De keet is omstreeks het begin van de twintigste eeuw gebouwd en herinnert aan de tijd vóór de inpolderingen, toen griendwerkers hier nog wilgentenen en riet sneden en de manschappen in keten verbleven.

22. **Griendkeet (Kastanjekeet) in landbouwperceel Noorderelsweg/Van Elzelingenweg.** Rijksmonument. Deze griendkeet is omstreeks 1875 gebouwd. De keet staat op een griendheuvel en wordt geflankeerd door twee kastanjabomen.

23. **Luctor et Emergo, Noorderelsweg 3.** Gemeentelijk monument. Gebouwd in 1935. Vrijstaande schuur met paardenstal herbouwd in 1942. Woning en schuur zijn vermoedelijk ontworpen door architectenbureau Bakker en Van Herwijnen.

24. **Opengesteld monument/bemand informatiepunt, Van Elzelingenweg 1:** van binnen te bekijken boerenschuur met vergaderkamer van Vereniging de Biesbosch. Rijksmonument.

25. **Smederij, Van Elzelingenweg 15.** Gemeentelijk monument. Na het gereedkomen van de eerste hoeves in de polder ontstond al snel de behoefte aan een smid in het gebied. Vereniging de Biesbosch gaf het bureau Bakker en Van Herwijnen de opdracht de smederij te ontwerpen die in 1935 werd gebouwd.

26. **Garage van Hoeve de Biesbosch, Noorderelsweg 8.** Gemeentelijk monument. Een jaar na de bouw van de grote schuur van Hoeve de Biesbosch werd de autogarage gebouwd naar een ontwerp dat overeenkomt met de architectuur van de schuur. In 1949 werd de garage omgebouwd tot dienstwoning voor Vereniging de Biesbosch.

27. **Stoopbank, Noorderelsweg.** Gemeentelijk monument. Alle informatie over de Stoopbank vindt u op het informatiepaneel op de Stoopbank zelf.

28. **GSP, Noorderelsweg.** Gemeentelijk monument.

29. **'t Bergse Veld, Noorderelsweg 1.** Gemeentelijk monument. De hoeve uit 1935 is een ontwerp van het Dordtse architectenbureau Bakker en Van Herwijnen.

30. **Gedenksteen 50 jaar Polder de Biesbosch, kruising Noorderelsweg/Oude Veerweg.** Gemeentelijk monument. In 1976 werd stilgestaan bij het vijftigjarig bestaan van de polder. Door de pachters werd een gedenksteen aangeboden.

31. **GSP, Noorderelsweg.** Gemeentelijk monument.

32. **GSP, Noorderelsweg.** Gemeentelijk monument.

33. **Noorderelsweg 4.** Gemeentelijk monument. Woning uit 1930 voor de jachttopziener, architect onbekend.

34. **Opengesteld monument/bemand informatiepunt Noorderelsweg 2A:** van binnen te bekijken landbouwhangar van Hoeve Jong Dordrecht. Gemeentelijk monument.

35. **GSP, Zuid-Westdijk.** Gemeentelijk monument.

36. **Sluis 'Gat van de Noorderels', Zuid-Westdijk.** Gemeentelijk monument. Uitwateringssluuis uit 1926 voor de afwatering van Polder de Biesbosch. NB: de punten 36, 37 en 38 overlappen enigszins op het kaartje: ze bevinden zich namelijk vlak naast elkaar.

37. **Johannes Visgemaal, Noorderelsweg/Zuid-Westdijk.** Gemeentelijk monument. Poldergemaal uit 1955, ontworpen door architect J. van de Boogaard. Sinds 1955 draagt het Johannes Visgemaal (in plaats van de naastgelegen sluis uit 1926) zorg voor de afwatering van Polder de Biesbosch.

38. **GSP, Zuid-Westdijk.** Gemeentelijk monument.

39. **Mijlpaal, kruising Oude Veerweg/Zuidbuitenpoldersekade.** Gemeentelijk monument. In 1928 aan het begin van Polder de Biesbosch geplaatst ter ere van de officiële opening van een deel van het wegennet voor het publiek.

40. **Oude Veerweg/Wieldrechtsezeedijk.** De Zeedijk kwam gereed in 1652, de Wieldrechtse Zeedijk 7 jaar later. Het gebied daarbuiten was nog niet ingepolderd. Reizigers konden vanaf de Wieldrechtsezeedijk per veer naar Lage Zwaluwe. Daarom werd er rond 1677 een veerhuis gebouwd aan de Wieldrechtsezeedijk (vanaf het kruispunt gezien links, eerste dijkhoeve rechts).

41. **Schenkeldijk.** Een schenkel is een schakel en dat was deze Schenkeldijk ook: de verbinding tussen de Zuidendijk uit 1617 en de Zeedijk uit 1652. De Schenkeldijk was tevens de scheiding tussen de Alloyse- of Bovenpolder (rechts) en de Polder Wieldrecht (links).

42. **Wiel en begraafplaats Dubbeldam, Zuidendijk.** Gemeentelijk monument. Vóór de begraafplaats, onderaan de Zuidendijk van 1617, ligt een wiel (nu vijver): de plek waar het water bij een storm door een dijk slaat en zich in de achtergelegen polder stort. Het water slaat op die plek een diepe kom, oftewel een wiel.

43. **Bosmanmolen, Dubbelmondepad.** Cultuurhistorisch waardevol object. De molen is in 1929 ontworpen door de firma Bosman uit Piershil en is sinds 1935 een zeer bekende verschijning in de Nederlandse polders. Een Bosmanmolen pompt het water 'vanzelf' uit de sloot als het peil te hoog komt.

44. **Landgoed Dordwijk, Dordwijklaan.** Rijksmonument. De historische buitenplaats Dordwijk is omstreeks 1630 gebouwd in de Oud Dubbeldamse Polder, vermoedelijk ter plaatse van een eendenkooi met kooikershuis.